

SOCIALINIŲ INOVACIJŲ PLĖTROS KLIŪČIŲ ANALIZĖ LIETUVOJE

Gabrielė KUBILIŪTĖ^{1*}, Laima OKUNEVIČIŪTĖ NEVERAUSKIENĖ^{1, 2}

¹*Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Verslo vadybos fakultetas,
Saulėtekio al. 11, LT-10233 Vilnius, Lietuva*

²*Lietuvos socialinių tyrimų centras, A. Goštauto g. 9, LT-01108 Vilnius, Lietuva
El. paštas gabriule.kubiliute@stud.vilniustech.lt

Gauta 2023 m. vasario 20 d.; priimta 2023 m. birželio 15 d.

Santrauka. Socialinės inovacijos yra naujos idėjos, produktai, paslaugos, procesai, kurie sprendžia socialinius ar aplinkosauginius iššūkius, didina visuomenės gerovę. Tai yra tendencingai auganti tyrimų tema, kuriai skiriamas didelis politinis dėmesys, Europos fondų programos ir panašios finansavimo iniciatyvos. Lietuvoje galima pastebėti labai mažą socialinių inovacijų skaičių ir sustingusią pažangą, nors skiriamos didelės politinės ir finansinės pastangos. Yra išleidiama gausybė informacijos, tyrimų ir iniciatyvų, į kurias įsitraukia ne viena įtakinga valstybinė institucija, pavyzdžiui, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos inovacijų centras, taip pat naudojami Europos Sąjungos fondai. Skiriamos didelės pinigų ir laiko investicijos, tačiau socialinės inovacijos Lietuvoje nesistengia ir nesukuria tinkamų sąlygų tvariai socialinių inovacijų plėtrai. Tuo pagrindu tyrimo tikslas – identifikuoti stipriąsias ir silpnąsias SI sritis, kad būtų nustatyti galimi tobulinimo punktai. Tai padėtų kurti tinkamą plėtros strategiją, kuriant sąlygas socialinės inovacijos augimui ir diegimui Lietuvoje. Šiam tikslui pasiekti apžvelgsime socialinių inovacijų koncepciją, o empirinėje dalyje išsikeltam tikslui pasiekti taikysime daugiatislio vertinimo metodą COPRAS, kuris padės atlikti socialinių inovacijų lygio vertinimą. Statistinės analizės metodas padės Europos Sąjungos pasirinktas šalis suskirstyti į panašių objektų grupes, vadinamas klasteriais, ir matyti alternatyvų pasiskirstymą pagal veiksmų svarbumą. Gauti rezultatai padės įvertinti dabartinę situaciją Lietuvoje ir identifikuoti iššūkius bei problemas.

Reikšminiai žodžiai: inovacijos, socialinės inovacijos, socialinių inovacijų plėtra, socialinės inovacijos Lietuvoje, socialinių inovacijų veiksniai, socialinių inovacijų vertinimas.

Įvadas

Pastaraisiais dešimtmečiais išryškėjo kompleksiniai iššūkiai, kuriuos reikia spręsti sutelkus skirtingų sektorių veikėjus. Dėmesys socialinėms inovacijoms (toliau SI) labiausiai padidėjo po globalios krizės, kuri rodo, kad socialinės prigimties problemų arba turinčių didelę įtaką socialinei sričiai problemų daugėja. Intensyvi migracija, globalizacija, senstanti visuomenė, išteklių krizė, kintamos ir laisvėjančios darbo formos, politinis atsiribojimas veda organizacijas, valdžios institucijas ir kitas bendruomenės ieškoti naujų mąstymo ir sprendimo būdų. Atsižvelgiant į minėtas problemas, reikia atitinkamos socialinės, sveikatos apsaugos, tobulėjančios švietimo sistemos, naujų sprendimų. Socialinės inovacijos yra tendencingai auganti tyrimų tema, kelianti didelį susidomėjimą visuose visuomenės sluoksniuose sprendžiant anksčiau minėtas problemas (Sinta Utami & Yulia Wu-lansariet al., 2021).

Tai aktualu globaliu Europos Sąjungos ir nacionaliniu Lietuvos lygmeniu. Lietuvoje galima pastebėti labai mažą socialinių inovacijų skaičių ir sustingusią pažangą, nors skiriamos didelės politinės ir finansinės pastangos. Yra tyrimų ir iniciatyvų, į kurias įsitraukia ne viena įtakinga valstybinė institucija, pavyzdžiui, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos inovacijų centras, taip pat naudojami Europos Sąjungos fondai. Skiriamos didelės pinigų ir laiko investicijos, tačiau socialinės inovacijos Lietuvoje nesistengia ir nesukuria tinkamų sąlygų tvariai socialinių inovacijų plėtrai. Pastebima, kad erdvė, kurioje kuriamos ir įgyvendinamos socialinės inovacijos, yra fragmentuota, ir socialiniai veikėjai susiduria su įvairiomis kliūtėmis, trukdančiomis inovacijų plėtrai. Todėl šiame darbe kyla tyrimo klausimas, kaip įveikti socialinės inovacijos plėtros barjerus. Dėmesys SI labiausiai padidėjo po globalios krizės, kuri rodo, kad socialinės prigimties problemų arba turinčių didelę įtaką socialinei

sričiai problemų daugėja. Atsižvelgiant į minėtas problemas, reikia atitinkamos socialinės, sveikatos apsaugos, tobulėjančios švietimo sistemos, inovatyvių sprendimo būdų (Oganisjana et al., 2017).

Išanalizavus mokslinę literatūrą apie socialinių inovacijų teikiamą naudą, galima teigti, kad Europos Sąjungoje ar Lietuvoje socialinės inovacijos yra vertinamos kaip viena svarbiausių sudėtinių dalių siekiant išspręsti visuomenėje kylančias problemas (Labanauskas, 2017). Vis dėlto pastebima, kad didelė dalis idėjų ir lieka neįgyvendintos, o pagrindinė to priežastis identifiikuojama kaip socialinių inovacijų kliūtys ir veiksniai, trukdantys sėkmingam SI diegimui ir plėtrai (Melnikas, 2019).

Tyrimo objektas: socialinių inovacijų plėtros veiksniai.

Tyrimo tikslas: remiantis socialinių inovacijų koncepcija, išskirti veiksnius, lemiančius socialinių inovacijų plėtrą.

Uždaviniai:

1. Apžvelgti socialinių inovacijų koncepciją.
2. Išryškinti socialinių inovacijų plėtros ir veiksmų aspektus.
3. Parengus socialinių inovacijų plėtrą lemiančių veiksmų metodologiją, atlikti Lietuvos ir pasirinktų Europos valstybių socialinių inovacijų lygio vertinimą.
4. Atlikti Europos pasirinktų šalių klasterizaciją pagal pasirinktus socialinių inovacijų veiksnius.

Tyrimo metodai: atliekant tyrimą bus taikoma apibendrinamoji mokslinė literatūros analizė, daugiataktinio vertinimo metodas COPRAS (angl. *COmplex PROportional Assessment*) ir klasterinė vertinimo analizė (angl. *Cluster analysis*).

1. Socialinių inovacijų koncepcija

1.1. Inovacijų teorinis aspektas

Tendencijų banga, įskaitant globalizacijos pokyčių greitį ir technologijų pažangą, sukuria naujas rinkos jėgas. Norint išgyventi ir klestėti tokioje aplinkoje – naujovės yra būtinos. Tačiau naujovės nebėra skirtos vien tik vertei kurti asmenų, organizacijų ar visuomenės labui. Galutinis naujovių tikslas turėtų būti daug platesnis, padedantis sukurti išmaniąją ateitį, kurioje žmonės galėtų mėgautis geriausia gyvenimo kokybe. Taigi inovacijos turi padėti ieškoti pažangių sprendimų, kaip įveikti

pagrindines socialines problemas, ieškoti naujų metodų ir strategijų, leidžiančių numatyti neaiškią ateitį ir kaip panaikinti išmaniosios ateities kliūtis.

Mokslinėje literatūroje įvairūs autoriai skirtingai interpretuoja inovacijos sąvoką. Vieni labiau išryškina proceso reikšmę ir įvardija inovacijas kaip procesą, jungiantį mokslą, įvairias technologijas, ekonomiką, vadybą (Kogabayev & Maziliauskas, 2017) arba apibūdina inovacijas kaip idėjas, produktus ar metodus (Kimble & Massoud, 2017). Lietuvos Respublikos Seimas (2022) inovacijas akcentuoja kaip naujų technologijų ir idėjų metodų kūrimą, komercinį pritaikymą rinkai, pateikiant naujus arba iš dalies patobulintus technologinius procesus. Taylor (2017) inovacijas apibrėžia kaip naujų procesų kūrimą ir įgyvendinimą, produktų ar paslaugų pristatymą, dėl kurių atsiranda dideli rezultatai, efektyvumas ir kokybės pagerėjimas, o pagrindiniu komponentu laikomas kūrybinis procesas, kurio metu naujos ar patobulintos idėjos sėkmingai plėtojamos.

Apskritai „inovacijų“ sąvoka yra gana sudėtinga ir daugialypė, bet, vertinant pateiktus apibrėžimus, pirmiausia inovacijos apibūdinamos kaip procesas, o naujovę galima būtų vertinti kaip inovacinio proceso rezultatą. Rezultatu laikysime technologijas arba naujo produkto sukūrimą (Kogabayev & Maziliauskas, 2017).

Viena geriausiai žinomų koncepcijų mokslinėje literatūroje, paaiškinančių inovacijos procesą, yra autoriaus A. T. Kearny, joje inovacijos nusakomos kaip diegimo procesas, susidedantis iš trijų pagrindinių etapų: idėjų valdymo, plėtros ir įdiegimo arba nuolatinio tobulinimo (Miķelsone & Lielā, 2016) (1 pav.).

Modelyje (1 pav.) pirmutinis inovacijų diegimo etapas – idėjų valdymas, kuriame vykdomi idėjų generavimo ir plėtojimo procesai. Šis etapas reikalingas sprendimų paieškai, egzistuojančiai problemai ar išsikeltiems uždaviniams spręsti. Antrajame etape vykdomas plėtros procesas – numatomos plėtros galimybės, atliekami tyrimai ir inovacijų diegimo eiga. Kaip pavyzdys: atliekami moksliniai tyrimai mokslinei bazei kurti, išradimams projektuoti ar intelektinės nuosavybės apsaugos būdai ieškoti. Trečiajame etape vyksta 22 inovacijos ir nuolatinio tobulinimo procesai. Paskutinis etapas turi svarbiausią inovacijų diegimo reikšmę, kuri apima: kontrolę, rinkodarą, palaikymą, stebėjimą (Miķelsone & Lielā, 2016).

Inovacinė veikla yra labai svarbi kaip kompleksinė priemonė, padedanti užtikrinti visuomenės pažangą,

1 paveikslas. Inovacijų diegimo procesas (šaltinis: sudaryta autorių)

o pagrindinis tikslas – pagreitinti procesus ir įtraukti inovacijas į gamybos ratus, siekiant maksimaliai padidinti pelną, socialinių projektų efektyvumą ir tvarų ekonomikos augimą. Veiksniai, lemiantys inovacijų diegimo stabdymą, skirstomi į tris pagrindines grupes: ekonominius, kurie yra didelės rizikos, egzistuoja finansinis stygius ir per ilgas inovacijų atsipirkimo periodas, įmonės ir pramonės sektoriaus veiksniai, kurių žemas inovacijų potencialas, kvalifikuotų darbuotojų ir informacijos apie technologijas trūkumas, sudėtingai disponuojamos inovacijų išlaidos, pasipriešinimas pokyčiams įmonės viduje ir bendradarbiavimo galimybių stoka. Trečiojoje grupėje egzistuoja kiti veiksniai, tokie kaip technologinių galimybių ir infrastruktūros stygius, poreikio vykdyti inovacinę veiklą nebuvimas, teisinio pagrindo silpnumas, klientų pasyvumas naujų produktų ar procesų atžvilgiu (Oslo Vadovas, 2019). „Katalista Ventures“ inovacijų partneris Plėta (2019) pasisako ir teigia, kad inovacijų diegimo pradžia neužtenka vien noro, nes žengus pirmąjį žingsnį inovacijų diegimo link, dažniausiai yra atsitraukiama, nes veiksmų planas iš anksto neapgalvotas ir nepasvertos galimos rizikos. Dažniausiai yra neapgalvojamas papildomų investicijų biudžetas, įvairūs žmogiškųjų išteklių klausimai. Taip pat Lietuvoje pastebima problema, kad nėra bendradarbiaujama ar pasitelkiama išorinė pagalba. Tai dažnai sumažina inovacijos sėkmės tikimybę. Bendradarbiavimas su išorine aplinka diegiant inovacijas turi įtakos sklandesniam vystymosi procesui, kuris būna efektyvesnis ir greičiau pasiekiamas rezultatas. Svarbu atkreipti dėmesį, jog inovacijų diegimą gali lemti ne tik ekonominiai veiksniai, kuriuos nesunkiai galime išmatuoti ir įvertinti skaitine išraiška, bet ir veiksniai, tokie kaip vadovų požiūris į lyderystę, komandą, naujoves, kurių išmatuoti negalime. Pertuz et al. (2018) kiekybinio tyrimo metu tyrinėtose įmonėse išanalizavo, kad pagrindiniai veiksniai, stabdantys inovacijų diegimą, tai lyderystės įgūdžių trūkumas, kurie pasižymi neaktyviu vadovų dalyvavimu inovacijoje veikloje, prasta darbuotojų motyvacijos kėlimo metodika. Autoriaus nustatyta, kad darbuotojai siekia individualios veiklos norint diegti inovacijas, egzistuoja nenoras dirbti komandoje, tad dideliuose ir reikšminguose inovaciniuose projektuose dažnai tai yra ir pagrindinė priežastis, kodėl yra sustabdoma arba lėtai vystoma inovacinė veikla (Pertuz et al., 2018). Galime išskirti ir išorinius veiksnius, lemiančius inovacijų diegimą: ekonominiai, politiniai ar teisiniai veiksniai, įmonių ekonominė padėtis, tarptautinė ir vidinė situacija, gyvenimo vertybės ir tradicijos, technologiniai pasikeitimai ir rinkos pripažinimas, padėtis konkurentų atžvilgiu. Visi išvardinti veiksniai lemia galutinės inovacijos rezultatą. Nuo minėtų veiksnių priklausau, ar inovacijų diegimo procesas bus sudėtingas ir ar sėkmingai bus pritaikytas vartojimui sukurtas produktas arba paslauga.

Apibendrinant, galima teigti, kad inovacija yra į pokyčius orientuotas procesas. Išsiaiškinta, kad teoriniai inovacijų diegimą lemiantys veiksniai kyla iš įmonių vidinės ir išorinės aplinkos – vidinė aplinka nusakoma personalo, išteklių, informacijos ir vidinės įmonės kultūros veiksniais, o išorinę aplinką sudaro politiniai, socialiniai, technologiniai, rinkodaros ir ekologiniai veiksniai.

1.2. Socialinių inovacijų fenomenas

Pastaruosius kelis dešimtmečius socialinių inovacijų samprata buvo mokslinio ir praktinio diskurso objektas. Socialinės inovacijos, kaip svarbi inovacijų politikos paradigma, taip pat yra kritikos ir diskusijų objektas. Remiantis Satalkina ir Steiner (2022) teorine socialinių inovacijų analize, šiuo metu vyraujanti inovacijų koncepcija atsirado tik ketvirtajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje ir nuo to laiko gana sparčiai populiarėjo. Socialinių inovacijų termino vartojimas išryškėjo vėliau, tik septintajame dešimtmetyje, kaip plačios visuomenės reakcija į pozityvistinį tikėjimą technologijomis.

Socialinių inovacijų samprata į Lietuvos viešąjį ir akademinį diskursą pateko per pastarąjį dešimtmetį, ji yra plati ir specifinė įvairiuose socialiniuose kontekstuose, todėl susiformavo dvi pagrindinės teorinės socialinių inovacijų idėjos (Vasin et al., 2017). Pirmoji grindžiama idėjomis, kad inovacijų procesas keičiasi ir nuo tiesinių pereinama prie netiesinių proceso modelių, o šiuos procesus formuoja dalyvių tarpusavio sąveika ir ryšiai. Antroji teorijos idėja pabrėžiama dėl didėjančio socialinio kapitalo, inovacijų veiklos skatinimo ir proceso inovacijų bendradarbiavimo poreikio. Susirūpinimas socialinėmis naujovėmis nesibaigia vien tyrimais šiuolaikinėse visuomenėse. SI plėtrą skatinančių iniciatyvų imasi ir akademinės institucijos. Pavyzdžiui, socialinių inovacijų pokalbiai yra Stanfordo verslo mokyklos iniciatyva, jų misija yra išplėsti svarbių ir vertingų žinių pasiekiamumą, įrašant visų sektorių ir disciplinų lyderių ištartus žodžius ar jais dalijantis.

Siekiant suvokti socialinių inovacijų konceptą moksliniuose šaltiniuose, reiktų išanalizuoti autorių apibrėžtas socialinių inovacijų sąvokas (1 lentelė).

Pagal aptartus apibrėžties aspektus (1 lentelė) galima teigti, kad socialinių inovacijų apibrėžime privalo atsispindėti minėtos kryptys, tokios kaip socialinių inovacijų rezultatai, socialinių ryšių transformavimas, SI proceso organizavimas, SI veikėjų įsitraukimas, naujumas, socialinių pokyčių tvarumas, socialinių poreikių atliepimas.

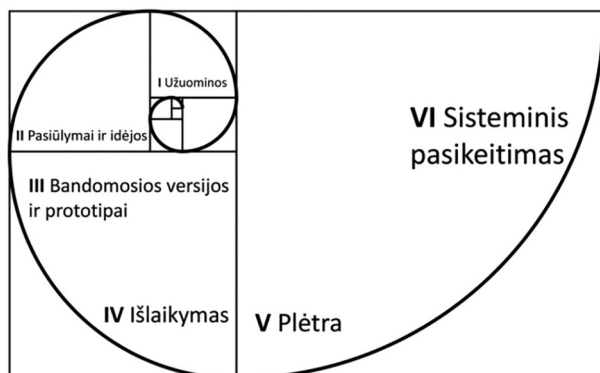
Tiriant socialines inovacijas Lietuvoje išryškėja socialinių inovacijų sampratos dichotomija ir nesutarimai tarp autorių termino sudedamosiose dalyse (Vveinhardt ir Kuklytė, 2016). Biggs et al. (2010) pabrėžia, kad SI yra sudėtinis procesas ir juo siekiama socialinio poveikio kuriant naujas idėjas, nesiekiant pelno tobulinant

1 lentelė. Socialinių inovacijų apibrėžimai pagal išskirtus kriterijus (*šaltinis*: sudaryta autorių)

Kriterijus	Autorius (-iai)	Apibrėžimas
Socialinės / ekonominės gerovės plėtra siekiant pelno	(Vveinhardt ir Kuklytė, 2016)	Socialinė ir ekonominė gerovės plėtra, kuri reprezentuoja tradicinės antreprenerystės ir ekonominius principus
Inovacijos kaip sudėtinis procesas, kuris nesiekia pelno	(Velu, 2014)	Socialinės inovacijos – sudėtinis procesas ir juo siekiama socialinio poveikio, gerinant esamas ir kuriant naujas idėjas, nesiekiant pelno
Socialinių inovacijų rezultatas	(Charatsari et al., 2022)	Socialinės inovacijos – nauji socialinių problemų sprendimai, kurie yra efektyvesni, tvaresni ar teisingesni nei esami sprendimai dabar, o sukurta vertė priklausys visai visuomenei, ne privatiems asmenims
Socialinių inovacijų proceso organizavimas	(Velu, 2014)	Socialinės inovacijos, paremtos strateginiu procesu ir įtraukiant papildomus resursus, yra kuriamas poveikis visai visuomenei
Veikėjų įsitraukimas	(Biggs et al., 2010)	Socialinių inovacijų pionieriais, tai, pavyzdžiui, NVO, bendruomenių grupės, labdaros, verslo angelai
Socialiniai ryšiai ir jų transformavimas	(Lisetchi & Brancu, 2014)	Ryšų keitimasis, kuriant socialinę antreprenerystę ir kuriant socialines paslaugas naujai aplinkai ir rinkai
Socialinių poreikių atliepimas	(Cajaiba-Santana, 2014)	Naujomis socialinėmis praktikomis grįstas neatlieptų rinkos poreikių patenkinimas, įtraukiant tam tikrus socialinių inovacijų veikėjus
Naujumas	(Hochgerner, 2011)	Naujas socialinės praktikos derinys

esamas idėjas. Kiti autoriai (Nicholls & Murdock, 2012) sieja SI su socialinės, ekonominės gerovės plėtra, reprezentuojančia tradicinio verslumo principu, sujungiant ekonominius procesus ir socialinius motyvus. Šiame moksliniame straipsnyje mums svarbiausia į socialines inovacijas žiūrėti kaip į procesą ir matyti ilgalaikį rezultatą globaliai. Todėl norint atskleisti šių dienų socialinių inovacijų prasmę, jų apibrėžtyje privalo atsirasti dvi pagrindinės perspektyvos – procesas ir rezultatas. Galima apibrėžti socialines inovacijas kaip kompleksinį netiesinį procesą, kuris kuria naujas paslaugas, produktus, organizacines formas, platformas, ryšius, o šie patenkina rinkos neatlieptus socialinius poreikius bei generuoja ilgalaikę vertę visuomenei.

Norint pasiekti teigiamus ir ilgalaikius socialinių inovacijų plėtros rodiklius, būtina suprasti SI procesą ir pagrindinius jo etapus. 2 paveiksle identifiukuoti šeši pagrindiniai etapai, kurių metu socialinė idėja kuriama nuo pradžių iki išmatuojamo socialinio poveikio.

2 paveikslas. Socialinių inovacijų procesas (Murray et al., 2010)

1. *Diagnozė, užuominos ir įkvėpimas.* Naujovių pradžia – tai pradinė idėja, kurią, anot autorių, skatina praktiniai patyrimai arba tam tikri konkretūs veiksmai, įvykiai ir nauji įrodymai, kurie išryškina socialinių naujovių poreikį.
2. *Idėjos ir pasiūlymai.* Šiame etape vyrauja idėjų generavimas, svarstymas, plėtojimas. Formuluojami tinkami klausimai, kurie glaudžiai siejasi su tinkamo atsakymo atradimu.
3. *Bandymai įgyvendinti inovacijas ir jų prototipai.* Šiame etape vyksta praktinis idėjos išbandymas per prototipavimą, atsitiktinių imčių kontroliuojamus bandymus arba oficialios bandomosios versijos paleidimą.
4. *Išlaidymas.* Čia inovacija tampa kasdienine praktika. Jau nustatyti finansiniai pajamų srautai, siekiama užtikrinti ilgalaikį organizacijos tvarumą. Autoriaus teigimu, tik nedidelė inovacijų idėjų dalis pereina į ketvirtąjį etapą. Tik pakankamai rentabilios ir efektyvios inovacijos yra pasirenkamos.
5. *Inovacijų plėtra.* Penktame etape akcentuojamas augimas ir parinktos strategijos, kurios gali būti labai įvairios, nuo organizacijos augimo, produkto ar paslaugos licencijavimo ir iki pritaikymų kitose srityse.
6. *Sisteminis pasikeitimas.* Sisteminiai pokyčiai apima daugelio elementų sąveiką: socialinius judėjimus, verslo modelius, įstatymų ir teisės aktų kūrimą ir pakeitimus, duomenis ir infrastruktūrą bei visiškai naujus mąstymo ir veikimo būdus.

Murray et al. (2010) aprašyti socialinių inovacijų procesų etapai susiduria su tam tikrais iššūkiais. Vis dėlto

galima išskirti tai, kad paskutiniai du yra sudėtingiausiai įgyvendinami. Tiriant, kodėl dauguma socialinių inovacijų nėra sėkmingai įgyvendinamos, pateikiama supaprastinta SI kūrimo proceso schema, kuri įvardijama kaip inovacijų kontinuumo modelis (3 pav.). Modelį sudaro keturi pagrindiniai etapai.

3 paveikslas. Socialinių inovacijų procesas (Deiglmeier & Greco, 2018)

Šis inovacijų kūrimo turinys iš dalies atitinka anksčiau pateikto socialinių inovacijų kūrimo proceso principą su keliomis išlygomis: kontinuumo modelyje nėra paskutinio etapo, kuris parodo socialinės inovacijos sukeltus sisteminius pokyčius, ir ketvirtasis etapas „Plėtra ir didesnio masto siekimas“ apibendrina ir sujungia du SI proceso etapus: „Palaikymą“ ir „Inovacijos plėtrą“.

Apibendrinant galima teigti, kad SI yra gana nauja mokslininkų analizuojama tema. Socialinės inovacijos apibrėžiamos kaip naujos idėjos, prekių ar paslaugų, metodų, esamų idėjų naudojimas, siekiant spręsti socialines ir ekonomines problemas, efektyviau ir veiksmingiau tenkinti socialinius poreikius. Socialinėms inovacijoms būdingos tokios dimensijos kaip žmogiškųjų poreikių patenkinimas, socialinė sąveika, įtrauktis bei didesnės galimybės sociopolitinei veiklai ir prieigai prie išteklių. Būdingas naujumas, nematerialumas ir netikrumas.

1.2.1. Socialinės inovacijos Lietuvoje

Socialinės inovacijos į Lietuvos viešąjį ir akademinį diskursą pateko per pastarąjį dešimtmetį. Įvairūs autoriai nagrinėjo socialines inovacijas ir nevyriausybiniam sektoriuje, jos susijusios su pilietine visuomene ar vietos bendruomenėmis. Susirūpinimas socialinėmis naujovėmis nesibaigia vien tyrimais šiuolaikinėse visuomenėse. SI plėtrą skatinančių iniciatyvų imasi ir akademinės institucijos. Pavyzdžiui, socialinių inovacijų pokalbiai yra Stanfordo verslo mokyklos iniciatyva, jų misija yra plėsti svarbių ir vertingų žinių pasiekiamumą, įrašant ir dalijantis visų sektorių ir disciplinų lyderių ištartais žodžiais.

Pastarąjį dešimtmetį Lietuvos esamuose sektoriuose buvo galima matyti gana spartų ekonominį atsigavimą ir augimą, tačiau šie rodikliai neretai neatspindi realios situacijos. Priešingai, bendrų ekonominių suminių rodiklių augimas kaip tik neparodo visuomenės socialinių problemų gausos ir neretai verslo, valstybinių institucijų yra ignoruojamos. Prastėjanti socialinė situacija verčia ieškoti būdų, sprendžiant svarbiausias šių dienų

problemas, kurios yra tokios: migracija, nedarbas, nusiikalstamumas, pajamų nelygybė, skurdo rizika, klimato kaita, bendradarbiavimas, socialinė apsauga ir investicijos (Eriksonas et al., 2015).

Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 m. programoje apžvelgiama, kad, norint suprasti ir gerinti gyvenimo kokybę, svarbu spręsti šiuolaikinės visuomenės socialines problemas kūrybingai, pritaikant požiūrį, kuriuo gebėtume derinti socialines inovacijas su tradicinėmis socialinėmis politikos priemonėmis. Programoje pabrėžiama, kad rezultatui pasiekti reikia skatinti socialinių inovacijų kūrimą, jų plėtrą, o, norint efektyviai integruoti socialiai pažeidžiamas grupes bei didinti gyventojų užimtumą, panaudoti pilietinės visuomenės, viešąjį ar privatųjį sektorių, švietimo ir mokslo įstaigų bendradarbiavimo potencialą (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2013).

Lietuvos Respublikos socialinių inovacijų politika atskiro teisės akto, nukreipto į socialines inovacijas Lietuvoje, neturi. Ši politika atsispindi inovacijų nacionalinėse strateginėse programose.

Viena pagrindinių programų – tai Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“. Ši programa formuluoja Lietuvos ateities viziją, kurioje egzistuoja trys pažangos sferos: išmanioji visuomenė, išmanioji ekonomika ir sustiprinamas valdymas. Visos trys sferos remiasi kūrybiškumu, atvirumu ir atsakomybe vertybėms ir yra su jomis susijusios. Nors tiesioginio socialinių inovacijų minėjimo dokumente nėra, visgi pažangios visuomenės skiltyje išskiriama, kad visuomenė turi būti atvira iššūkiams ir naujovėms. Pabrėžiama, kad svarbiausias Lietuvos iššūkius – kūrybingi ir inovatyvūs žmonės.

1.2.2. Socialinės inovacijos Europoje

Socialinių inovacijų tema yra labai svarbi politinėje darbotvarkėje Europoje ne tik kaip naujas būdas spręsti socialines problemas, kurių privatusis ar viešasis sektorius dažnai nepastebi, bet ir kaip galimybė reaguoti į daugybę socialinių, ekonominių ir aplinkos krizių, su kuriomis susiduria visos visuomenės visame pasaulyje. Europoje – taupymas, biudžeto mažinimas, nedarbas, senėjimas, migracija ir klimato pokyčiai yra tik keletas iš daugelio problemų, kurias galima paminėti kaip tokių padarinių pavyzdžius (Pisano et al., 2015). Europos Sąjungoje socialinės inovacijos įvardijamos kaip priemonė, galinti kurti ir įgyvendinti sprendimus, susijusius su didžiausiais globaliais iššūkiais (Topsakal & Yüzbaşıoğlu, 2019). Aktualumas kyla remiantis Europos Bendrijos idėja – socialinės ir ekonominės pažangos siekis, todėl tai pirmiausia siejasi su švietimu, socialine politika, inovacijomis ir struktūrine parama šalims, kurių tikslas yra ekonominė bei socialinė narių integracija (Labanauskas, 2017, p. 34). Šiuo požiūriu kiekviena Bendrijos narė formuoja politiką dviem lygmenimis, nacionaliniu ir Europos lygmeniu.

SI Europoje labiausiai gretinamos su technologiniu inovacijų proveržiu, kuris sudaro aiškia priedaidą tirti šį platų reiškinį (Mendes et al., 2012). Europos politinių patarėjų biuras (European Commission, 2011) ieškodamas atsakymų socialinėms problemoms spręsti, aiškiai apibrėžia, kad reikia remtis naujais, šiuolaikinei visuomenei pritaikytais sprendimo būdais.

Socialinių inovacijų svarba ir aktualumas Europoje yra aiškiai pagrįstas, vis dėlto esama barjerų, kurie SI potencialiam poveikiui trukdo (Dervojeđa et al., 2014). Europoje išryškėja barjerai, kurie neleidžia socialinėms inovacijoms pasiekti jų realųjį potencialą ir rezultatą. Būtų galima išskirti uždaro tipo sistemas – bendradarbiavimo problemos, fragmentiškos galimybės ir įgūdžiai, nepakankamas arba nestabilus finansavimas bet kuriame inovacijų ciklo etape, rizikos vengimas (Hubert et al., 2011). Dauguma šių barjerų esama ir Europos Sąjungos narėse, nors ir kiekviena šalis gali turėti savo barjerų specifiką, kuri priklauso nuo daugelio faktorių.

Europos Komisija (2020) savo dokumentuose išskyrė pagrindines septynias kryptis, kurioms skiriamas dėmesys plėtoti ir kurti socialines inovacijas, didinti jų daromą įtaką visuomenei:

1. *Tinklaveika*. Socialinių inovacijų bendruomenės portalas, kuris veikia kaip mediatorius tarp Europos organizacijų. Šios krypties tikslas yra padėti organizacijoms jungtis, dalintis patirtimi ir mokytis. Portalas finansuojamas „Horizon 2020“ programa.
2. *Konkursai*. Europos socialinių inovacijų konkursas, kuris organizuojamas kasmet, skirtas didinti supratimą apie socialines naujoves ir palaikyti naujus socialinius sprendimus. Taip pat esama kitų Europos socialines inovacijas remiančių konkursų, tokių kaip „RegioStars“, skatinančių originalius regiono projektus, ir konkursas „Socialinių inovacijų turnyras“, kuris remia geriausius Europos socialinio verslo projektus.
3. *Finansavimas*. Europos Komisija skiria tiesioginį finansavimą socialinėms inovacijoms remti. Finansavimas skiriamas tokioms programoms kaip socialinių inovacijų įdarbinimo, *Horizon 2020* programoms ar vietinės reikšmės regioninės Europos Sąjungos fondų esančioms iniciatyvoms.
4. *Ekosistema*. Europos Komisija šioje kryptyje išskiria socialinio verslo ir inovacijų iniciatyvų kūrimo sąlygų gerinimą tam, kad būtų įtraukti privatūs investuotojai.
5. *Poveikis*. Šioje kryptyje Europos Komisija platina ir renka socialinių inovacijų poveikio, naudos ir rezultatų vertinimo įrodymus, rengia įvairias metodikas.
6. *Inkubavimas*. Europos Komisijos remiamos socialinių inovacijų inkubacinės struktūros, tokios kaip

Benisi ir Transition (Europos Sąjungoje veikiančios tinklai).

7. *Paieška*. Šioje kryptyje nuolat ieškoma naujų programų ar idėjų, galimybių socialinių inovacijų srityje.

Nepaisant didelio sutelkto dėmesio į socialines problemas, Europa iki šios dienos susiduria su įvairiais socialiniais iššūkiais. Regionų valdžios institucijų išteklių senka sudėtingesnėms, sparčiai besivystančios visuomenės problemoms spręsti. Bet kokiems šioje srityje įgyvendinamiems veiksams yra reikalingas pragmatiškas, nešališkas ir veiksmingas įvairių valdymo lygmenų veiklos koordinavimas. Europos regionų komitetas išskiria, kad Europos sanglaudos politika socialines inovacijas įvardija kaip sudėtingai taikomą priemonę. Tai, kad projektai yra nedidelio masto, juose dalyvauja maži ir netradiciniai partneriai, o socialinės inovacijos ne visada nurodomos kaip kriterijus, kurių reikia įvykdyti norint pateikti prašymą Europos fondams, dažnai trukdo gauti ES finansavimą atitinkamoms iniciatyvoms.

1.3. Socialinės inovacijos kliūčių veiksniai

Socialinių inovacijų plėtros kliūtys įvardinamos kaip pagrindinė priežastis, dėl ko didelė dalis naujų ir gerų idėjų nerealizuojamos ar neįgyvendinamos (Mendes et al., 2012). Socialinių inovacijų kliūčių literatūroje būdingo bendro sąvokos apibrėžtumo nėra, tik daugybė išsiskiriančių požiūrių, kuriuos galima paaiškinti dėl kompleksiškos SI kliūčių prigimties, todėl juos yra gana sunku susisteminti (Oganisjana et al., 2017). Šiuo metu SI kliūčių įveikimo problema išlieka dideliu iššūkiu, o įveikimo priemonės dar nėra universalios, nes pačios kliūtys gali būti labai specifinės, priklausomai nuo organizacijos, geografinio išsidėstymo ar sektoriaus (Oganisjana et al., 2017).

Socialinių inovacijų plėtros kliūtys tirtos ir praeityje, tačiau autoriams kelia susirūpinimą, kad SI kūrimo ir plėtros metu susiduriama su kliūtimis, kurios nėra tokios aktyvios, išmatuojamos ir sunkiai vertinamos finansiškai. Autoriaus Nicholls et al. (2015) teigimu, norint efektyviai išspręsti kliūtis, reikalingas išsamus institucinių ir politinių kliūčių socialinėms inovacijoms žemėlapis. Vis dėlto, vertinant tai, kad socialinių inovacijų kliūtys atliepia pačias socialines inovacijas, institucinių ir politinių kliūčių žemėlapis neatvaizduos visos problematikos, nes kliūčių ir iššūkių gali kilti skirtinguose socialinių inovacijų kūrimo etapuose. Dėl šių priežasčių galime teigti, kad yra itin svarbu nustatyti ir ištirti esamas socialinių inovacijų kliūtis kiekviename SI proceso etape bei galimybes kliūtis išspręsti.

Hubert et al. (2011) socialinių inovacijų kliūtis klasifikuoja pagal tris išskirtus požiūrius, dėl kurių priežasčių vykdomos socialinės inovacijos:

Socialinės paklausos požiūris. Šis požiūris remiasi socialiniais poreikiais, kurių neatliepia esamos institucijos

ir tradiciniai rinkos mechanizmai. Šis požiūris apibrėžia vietos visuomenės inovacijas, kurios reaguoja į neatidėliotinus socialinius poreikius (Haxeltine, 2016). Požiūriui priskiriamos valdymo ir koordinavimo, inicijavimo, finansų ir plėtros, teisinės, kultūrinės duomenų arba įgūdžių stokos kliūtys.

Socialinių iššūkių požiūris. Remiamasi visuomenės iššūkiais, kurie nusako, kaip socialinės ir ekonominės kliūtys paveikia plačiąją visuomenę. Šiuo požiūriu socialiniai iššūkiai vertinami kaip galimybė, o ne suvaržymai kuriant vertę. Socialinių iššūkių požiūris apima tokias kliūčių sritis kaip finansavimo, vertinimo, edukacijos ir valdymo.

Sisteminių pokyčių požiūris. Šiuo požiūriu į socialines inovacijas žiūrima kaip į inovacijas, kurios prisideda prie visuomenės transformacijos ir įvairių reformų, skatinančių didesnę piliečių įsitraukimą ir savanorišką dalyvavimą socialinių problemų sprendimuose. Haxeltine et al. (2016) sisteminių pokyčių požiūrį apibūdina kaip socialines iniciatyvas, pasireiškiančias makrolygmeniu. Politinė kultūra glaudžiai siejasi su „iš viršaus į apačią“ požiūriu. Pagrindinės kliūtys susijusios su politine strategija ir jos kūrimu, įstatymų leidyba, testavimu ar dizainu, kuris jau taikomas pačios visuomenės, vartotojų. Išskiriama dar viena kliūtis – bendroje kultūroje trūksta išsilavinimo, kuris padėtų formuojant socialinę politiką, neveikia suinteresuotųjų šalių įgalinimo mechanizmai, nepripažįstamos pilietinės visuomenės organizacijos arba jų iniciatyvos (Hubert et al., 2011).

Apibendrinant Hubert et al. (2011) požiūrių koncepcijų klasifikaciją, galima teigti, kad visi požiūriai tarpusavyje yra susipynę, taip stiprindami kuriamą įtaką. SI plėtros kliūtys yra kompleksiškos, dėl to jos nuolat grupuojamos ir kategorizuojamos, tačiau tai savaime neparodo viso jų konteksto ir nesudaro galimybių kliūtis išspręsti. Kategorizavimo ir grupavimo neužtenka, kadangi problemų kategorijų sąrašas neatvaizduoja tikslios situacijos. Todėl būtina matyti, kaip ir kur šios kliūtys pasireiškia.

Kiekviename socialinių inovacijų proceso etape sėkmingas įgyvendinimas priklauso nuo esamo sėkmės veiksnių ir kliūčių santykio, tad galime teigti, kad jeigu sėkmės veiksniai nusveria kliūtis, etapas gali būti sėkmingas ir įgyvendintas (Castro Spila et al., 2016). Minimizavus SI plėtros kliūtis ar jų daromą įtaką socialinių inovacijų proceso etape, potencialiai galima padidinti SI plėtros galimybes. Europos Sąjungos šalių narėms dėl glaudaus bendradarbiavimo aktualios abi SI aplinkos – nacionalinė ir Europinė. Mariani (2011) pabrėžia, kad Europos lygmeniu svarbūs veiksmai, susiję su ateities biudžetų struktūros pritaikymu ir adaptavimu SI plėtrai. Yra akcentuojamas valstybių narių skatinimas diskutuoti apie SI naudą ir svarbą. Nacionaliniame lygmenyje Mariani (2011) išskiriami veiksmai nukreipti į viešojo sektoriaus vengimo rizikuoti kultūros keitimą,

taip pat gerųjų praktikų ir tinklų apsikaitimo platformų skatinimą, galimybių gauti finansavimą palengvinimą, sąmoningumo skatinimą apie socialinių inovacijų naudą, tematikos įvedimą į mokymo programas.

2. Tyrimo metodologija

Labanauskas (2017) teigia, kad socialinių inovacijų paklausa sparčiai didėja dėl technologinio proveržio, kuris dar labiau išryškina skirtumus tarp nekvalifikuoto ir kvalifikuoto darbo, didėjančios migracijos, nedarbo, nusikalstamumo, socialinės atskirties, skurdo rizikos, populiacijos senėjimo ir klimato kaitos.

Išsiskelto tikslui pasiekti pasirinkti mokslinės literatūros metodai, tokie kaip daugiatislo vertinimo metodas COPRAS, kurį taikant galima nustatyti, kuri Europos Sąjungos narė, taip pat ir Lietuva, labiausiai nutolusi nuo socialinių inovacijų lygio vertinimo metodikos ir kuri mažiausiai. Toliau pateikiamas statistinės analizės metodas – klasterinė analizė, kuri padės nustatyti objektų panašumą ir suskirstyti juos į panašių objektų grupes, vadinamas klasteriais, tuomet matysime alternatyvų pasiskirstymą pagal problemų svarbumą (Grigorev, 2017).

Daugiatikslinio vertinimo metodas – COPRAS (angl. *COmplex PROportional ASsessment*) yra kompleksinio proporcingumo daugiatislių ir vertinimo sprendimų priėmimo metodų kompleksas. Pagrindinis metodo principas, lyginamųjų alternatyvų santykinis reikšmingumas Q_i nustatomas pagal apibūdinančias neigiamas $S_{(-i)}$ ir teigiamas $S_{(+i)}$ savybes. Kuo Q_i reikšmė didesnė, tuo alternatyva priimtinesnė. COPRAS būdas yra gana dažnai taikomas ir pasitelkiamas įvairiems kiekybiniais tyrimams vykdyti (Pamucar & Savin, 2020). Norint nustatyti lyginamų alternatyvų santykinį reikšmingumą ir prioritetinę eilę juos apibūdinančiomis matricomis S_{+j} ir S_{-j} santykinis reikšmingumas, prioritetinę eilę apskaičiuojama pagal formulę (Malinauskas & Kalibatas, 2005):

$$Q_{-i} = S_{(-i)} + \frac{S_{-min} \sum_{i=1}^m S_{(-i)}}{S_{(-i)} \sum_{i=1}^m S_{(-i)}}, S_{-min} = \min S_{-1}; \quad (1)$$

$$U_i = \frac{Q_i}{Q_{max}} \times 100 \%. \quad (2)$$

Remiantis gautomis santykinio reikšmingumo reikšmėmis atliekamas kriterijų rangavimas. Kuo gauta reikšmė yra didesnė, tuo alternatyvos racionalumas yra didesnis (Malinauskas & Kalibatas, 2005).

Klasterinė analizė (angl. *Cluster Analysis*) – tai sąvoka, apibrėžiama kaip statistinės analizės metodas, kuris padeda nustatyti objektų panašumą ir kuris suskirsto juos į panašių objektų grupes, vadinamas klasteriais (Vaitkevičius ir Saudargienė, 2006). Objektai suskirstomi

taip, kad skirtumai klasterių viduje būtų kuo mažesni, o tarp klasterių kuo didesni. Dažnu atveju klasterių skaičius nėra apibrėžiamas iš anksto. Plačiai klasterinę analizę nagrinėdami, mokslininkai rašė, kad objektų suskirstymas į grupes, struktūros nustatymas padeda atkurti susikūrimo procesą, o skirtingų grupių (klasterių) objektų panašumai ir skirtumai galėtų būti evoliucinio proceso mechanizmo suvokimo pagrindas.

Darbe taikysime nehierarchinį k vidurkių (angl. *k-means*) metodą, kurį galima laikyti kvadratinės paklaidos algoritmu, nes minimizuoja kvadratinę paklaidą. Analizei atlikti naudosime IBM SPSS bandomąją versiją ir kaip atstumo matą naudosime Euklido matą. K vidurkių klasterinė analizė yra atliekama kiekybiniais intervalų arba santykių skalės kintamiesiems. Klasteriui K_i priskirta objektų aibė $\{X_i^1, X_i^2, \dots, X_i^{\mu_i}\}$, $i \in (1, \dots, k)$, μ_i – objektų klasteryje K_i skaičius, $X_i^j = (x_{i1}^j, x_{i2}^j, \dots, x_{in}^j)$, $j = (1, \dots, \mu_i)$. Tuomet kvadratinė paklaida vienam klasteriui K_i yra Euklido atstumų tarp kiekvieno klasterio elemento ir klasterio centro C_i kvadratų suma. Taikoma formulė:

$$E_{K_i} = \sum_{j=1}^{\mu_i} X_j^i - C_i^2. \quad (3)$$

Klasterinės analizės tyrimo eiga. Visų pirma pasirinkime, į kiek klasterių norime suskirstyti alternatyvas. Toliau atliekamas pirminis klasterių centrų pasirinkimas – kiekvieno klasterizuojamo kintamojo reikšmių vidurkiai. Tuomet po kiekvienos iteracijos klasterio centrai yra perskaičiuojami, pridedami nariai, kurie yra artimiausi, ir skaičiuojama Euklido matu. Tuomet atliekama klasterinė analizė, kurios metu galima interpretuoti duomenis ir nustatyti, pagal kokius požymius šalys buvo sugrupuotos į klasterius ir kuri socialinių inovacijų problema Europoje ryškiausia, svarbiausia, o tolesnėse darbo stadijose bus pateikti siūlymai, kaip ją spręsti.

3. Rezultatai

Kalbant apie SI konceptus visi yra vieni į kitus panašūs. Susipynę jie puikiai vienas kitą papildo, todėl galime juos sugretinti, nes tai yra naudinga tiriamajam darbui. Visų pirma mums reikia išskirti reikiamus kriterijus, kad nustatę svarbiausius galėtume taikyti atitinkamą sprendimo būdą. Atliekant socialinių inovacijų problemų vertinimą globalioje rinkoje svarbu tikslingai pasirinkti mokslinius metodus. Šiems tyrimams atlikti pasirinkti moksliniai metodai tokie kaip daugiataktinio vertinimo metodas COPRAS (*COmplex PROportional Assessment*) ir klasterinė analizė, kuri padės sugrupuoti ir kategorizuoti alternatyvas pagal tam tikrus kriterijus dėl SI plėtros kompleksškumo.

3.1. Socialinių inovacijų veiksmų vertinimas

Siekdami įvertinti Europos dvidešimt šešių valstybių, iš kurių viena Lietuva, socialinių inovacijų reikšmingumą remsimės mokslinės literatūros kriterijais, kurie apibūdina SI problemas valstybiniu lygmeniu bei yra svarbūs vertinant Europos mastu. Emigracija, nedarbas, pajamų nelygybė, skurdo rizika, klimato kaita, investicijos, bendradarbiavimas, socialinė apsauga – šie veiksniai yra svarbūs įvertinant socialines inovacijas, nes jie apima įvairias sritis, kuriose socialinės problemos gali turėti didelį poveikį žmonių gyvenimui ir gerovei. Socialinės inovacijos gali būti naudingos kurti inovatyvius sprendimus ir iniciatyvas, kurios padėtų spręsti šias problemas ir siekti teigiamų pokyčių visuomenėje (Lisevičiūtė ir Zalimiene, 2017). Taikyti kriterijai, tokie kaip emigracija (vnt.), nedarbas (proc.), pajamų nelygybė (ratio), skurdo rizika (proc.), nusikalstamumas (proc.) klimato kaita (mln. Eur), investicijos (proc.), bendradarbiavimas (vnt.), socialinė apsauga (proc.) (Lisevičiūtė ir Zalimiene, 2017).

2 lentelėje pateikiami analizuojami 2020 m. duomenys (Eurostat, 2022).

Europos šalių socialinių inovacijų lygiui nustatyti pateikiami rezultatai, gauti atlikus daugiataktinį vertinimą COPRAS metodais (3 lentelė).

Įvertinus 26 Europos šalių SI lygį, taikant daugiataktinį vertinimo metodą, gauti rezultatai rodo, kad pirmoje vietoje pagal socialinių inovacijų lygmenį yra Norvegija, antroje vietoje – Slovakija, trečioje – Čekija, Lietuva yra dvidešimt pirmoje vietoje, o paskutinėje – Graikija. Paskutinėse vietose esančios šalys, tokios kaip Graikija, Rumunija, Bulgarija, turėtų taikydamos socialinių inovacijų sprendimo metodus spręsti nusikalstamumo problemą, ryškų nedarbą, pajamų nelygybės problemą, spręsti klausimą emigracijos ir skurdo rizikos klausimu, skirti dėmesį klimato kaitos įtakai ekonomikai. Visi išvardinti minimizuojantys kriterijai buvo ryškiausi minėtose valstybėse. Tačiau Norvegijoje maksimizuojantys kriterijai, tokie kaip investicijos, socialinė apsauga, bendradarbiavimas, nulėmė tai, kad Norvegija pagal reitingą yra pirmoje vietoje alternatyvų eilėje.

Analizuojant gautus duomenis galima apibūdinti ir Lietuvos padėtį kitų Europos Sąjungos šalių kontekste. Interpretuojant, nedarbas buvo dvidešimt pirmos vietos pagrindinė priežastis ir bendradarbiavimo kriterijaus duomenų netikslumas.

Apibendrinant galima teigti, kad kiekvienos Europos valstybės situacija yra individuali ir prioritetus turėtų susidėlioti kiekviena valstybė prieš vykdydama pokyčius tam, kad matytų, kuriame kriterijuje stigma egzistuoja didžiausia ir kur labiausiai reikalingi socialinių inovacijų sprendimo įrankiai.

2 lentelė. Europos šalių socialinių inovacijų vertinimas, pradiniai duomenys, 2020 m. (šaltinis: sudaryta autorių)

Kriterijai Miestai	Emigracija	Nedarbas	Nusikaltamumas	Pajamų nelygybė	Skurdo rizika	Klimato kaita	Bendradarbiavimas	Socialinė apsauga	Investicijos
Belgija	76 562	5,8	23,9	3,62	14,1	377	489	11,9	24,2
Bulgarija	6649	6,1	30,6	8,51	23,8	5	0	7	0
Čekija	35 854	2,6	14,8	3,35	9,5	113	0	11,2	26,55
Danija	53 822	5,6	14,3	4,2	12,1	55	1243	4,2	22,29
Estija	12 427	6,9	6	4,92	20,7	0	0	12,9	31,18
Airija	55 942	5,9	25,5	4,06	13,8	210	499	3,6	39,68
Graikija	77 837	17,6	30,3	5,68	17,7	969	0	7,2	11,96
Ispanija	248 561	15,5	23,9	5,99	21	658	1133	11,6	20,35
Prancūzija	144 797	8	38,5	4,65	14,2	4192	3574	13,2	22,93
Kroatija	34 046	7,5	3,8	4,42	18,3	51	0	6,7	22,23
Italija	159 884	9,3	14,4	5,97	20	2464	2115	11,1	17,94
Kipras	21 368	7,6	3,6	4,27	14,3	0	0	6	21,29
Latvija	11 990	8,1	11,3	6,06	21,6	0	0	7,1	23,12
Lietuva	23 103	8,5	7,2	6,17	20,9	0	0	2,8	21,33
Vengrija	67 364	4,1	9,8	4,19	12,3	0	0	5,5	26,53
Malta	12 679	4,4	13,6	4,79	16,9	0	0	3,9	20,51
Olandija	102 502	4,9	26,4	4,4	13,4	270	1226	10,6	21,71
Austrija	62 581	6	11,6	4,16	13,9	71	638	10,8	25,01
Lenkija	161 666	3,2	0	4,18	14,8	327	0	8,9	16,6
Portugalija	25 886	7	14,9	4,99	16,2	88	481	8,8	19,21
Rumunija	186 818	6,1	13,6	7,21	23,4	370	0	1,5	23,84
Slovakija	2428	6,7	6,8	3,16	11,4	22	0	10,2	19,51
Suomija	15 084	7,7	20,4	3,83	12,2	86	588	9,2	24,05
Švedija	48 937	8,5	24,3	4,3	16,1	63	1217	11,4	25,12
Norvegija	21 447	0	6,8	3,86	12,7	0	553	8,7	27,33
Šveicarija	109 376	0	12,6	4,73	15,5	125	0	11,1	25,74

3 lentelė. Europos miestų socialinių inovacijų lygio vertinimo rezultatai (šaltinis: sudaryta autorių)

3 lentelės pabaiga

Šalis	U_I	Rangas
Belgija	52,1839	19
Bulgarija	35,0429	24
Čekija	69,9524	3
Danija	67,3823	5
Estija	65,9332	6
Airija	53,2714	17
Graikija	26,6319	26
Ispanija	44,0596	23
Prancūzija	69,7980	4
Kroatija	57,0174	15
Italija	52,9196	18
Kipras	63,9822	8
Latvija	51,1535	20

Šalis	U_I	Rangas
Lietuva	47,8650	21
Vengrija	59,5239	11
Malta	57,9163	13
Olandija	58,1119	12
Austrija	64,3807	7
Lenkija	45,3744	22
Portugalija	57,7123	14
Rumunija	29,9283	25
Slovakija	77,0784	2
Suomija	62,4363	10
Švedija	63,4634	9
Norvegija	100,0000	1
Šveicarija	55,3751	16

3.2. Socialinių inovacijų klasterizavimas

Taikant nehierarchinius metodus buvo nustatyta, kad optimaliausias klasterių skaičius yra trys. Remiantis SPSS įrankiu duomenys suskirstyti į tris klasterius. Pagrindiniai kriterijai, pagal kuriuos buvo klasterizuojami duomenis, yra emigracija, nedarbas, nusikalstamumas, pajamų nelygybė, skurdo rizika, klimato kaita, bendradarbiavimas, socialinė apsauga ir investicijos.

4 lentelė. Pradiniai klasterių centrai (šaltinis: sudaryta autorių)

Iteracijos	Pokytis klasterio centruose		
	1	2	3
1	7612,825	20839,760	30877,034
2	10277,049	2178,495	28461,723
3	8899,482	.000	8927,711
4	3823,149	2178,495	.000
5	3134,199	2351,623	.000
6	2980,138	2336,631	.000
7	.000	.000	.000

Pateikiami pasirinktieji pradiniai (angl. *Initial cluster Centers*) klasterių centrai (5 lentelė). Kaip klasterių centrai parenkami automatiškai labiausiai besikartojančių objektų požymių vektoriai.

5 lentelėje parodyta, kaip keičiasi klasterių centrai po kiekvienos klasterinės procedūros, vadinamos iteracijomis (angl. *iteration history*), žingsnio. Klasterių centrai čia parenkami automatiškai, paprastai tai būna dažniausiai pasitaikanti požymio reikšmė. Vėliau klasterio centrai po kiekvienos iteracijos yra perskaičiuojami.

Galutiniai klasterio centrai (angl. *final cluster centers*) yra klasterizavimo pabaigoje gauti klasterių centrai (6 lentelė), kur pateikiami pirminiai automatiškai parinkti klasterių centrai. Galima sakyti, kad čia jau galutiniai klasterių centrai. Šiuo atveju galima pamatyti, į kokius klasterius ir pagal kokius požymius (kriterijus) vyksta pasiskirstymas kiekvienoje šalyje. Kaip matyti iš toliau pateiktos lentelės, interpretuojama, kad pirmajam klasteriui priskiriamos šalys (Belgija, Danija, Airija, Graikija, Vengrija, Olandija, Austrija, Švedija, Šveicarija), kuriose didžiausias investicijų judėjimas ir neryškus, lyginant su 3 klasteriu, bet vis tiek esantis didžiausias nusikalstamumo lygis iš visų trijų klasterių. Pirmojo klasterio šalyse taip pat galima matyti mažiausią atskirtą pajamų nelygybę, skurdo rizikoje, lyginant su antru ir trečiu klasteriu. Antrasis klasteris (Bulgarija, Čekija, Estija, Kroatija, Kipras, Latvija, Lietuva, Malta, Portugalija, Slovakija, Suomija, Norvegija) labiausiai išsiskiria mažiausiu nedarbo, emigracijos, nusikalstamumo lygmeniu, klimato kaitos įtaka ekonomikai, tačiau minėtoms antrojo klasterio šalims trūksta bendradarbiavimo su Europos šalimis,

5 lentelė. Iteracijų istorija (šaltinis: sudaryta autorių)

	Klasteriai		
	1	2	3
Emigracija	109376	2428	248561
Nedarbas	.0	6,7	15,5
Pajamų nelygybė	4,73	3,16	5,99
Nusikalstamumas	12,6	6,8	23,9
Skurdo rizika	15,5	11,4	21,0
Klimato kaita	125	22	658
Bendradarbiavimas	0	0	1133
Socialinė apsauga	11,1	10,2	11,6
Investicijos	25,74	19,51	20,35

jų klasterio centro vidurkis lyginant su kitų dviejų yra gana žemas. Trečiajame klasteryje (Ispanija, Prancūzija, Italija, Lenkija, Rumunija) matomas ryškiausias kriterijus – tai yra intensyvi emigracija. Lyginant su pirmuoju ir antruoju, trečiojo klasterio valstybių emigracija yra didesnė apie 10 kartų. Ryškus nedarbas, pajamų nelygybė, klimato kaita daro didelę įtaką, egzistuoja skurdo rizika, mažiausios investicijos, tačiau vyrauja aktyvus bendradarbiavimas su Europos šalimis, geriausia, lyginant su pirmuoju ir antruoju klasteriu, socialinė apsauga.

6 lentelė. Galutiniai klasterių centrai (šaltinis: sudaryta autorių)

	Klasteriai		
	1	2	3
Emigracija	72 769	18 580	180 345
Nedarbas	6,5	6,1	8,4
Pajamų nelygybė	4,37	4,86	5,60
Nusikalstamumas	19,9	11,7	18,1
Skurdo rizika	14,3	16,5	18,7
Klimato kaita	238	30	1602
Bendradarbiavimas	590	135	1364
Socialinė apsauga	8,5	7,9	9,3
Investicijos	24,69	21,36	20,33

Pateikiami atstumai tarp gautų klasterių centrų (angl. *distance between final cluster centers*) (7 lentelė). Matome, kad didžiausias skirtumas yra tarp trečiojo ir antrojo klasterio, o mažiausias skirtumas tarp pirmojo ir antrojo klasterio.

7 lentelė. Galutiniai klasterių centrai (šaltinis: sudaryta autorių)

Klasteriai	1	2	3
1		54 191,447	107 587,416
2	54 191,447		161 777,423
3	107 587,416	161 777,423	

Duomenys (8 lentelė) rodo, kiek šalių pateko į atitinkamus klasterius. Galime interpretuoti kiekvieną klasterį. Didžiausias pagal gautus rezultatus yra antrasis klasteris, kuris turi ryškiausią skirtumą nuo pirmojo, mažiausią ir nuo trečiojo klasterio – didžiausią (7 lentelė).

8 lentelė. Atstumai tarp galutinių klasterių centrų
(šaltinis: sudaryta autorių)

Klasteris	1	9
	2	12
	3	5
Validumas		26
Prarastos reikšmės		.000

Interpretuojant rezultatus galima teigti, kad, sugrupavus šalis į tris klasterius, pirmajame (Belgija, Danija, Airija, Graikija, Vengrija, Olandija, Austrija, Švedija, Šveicarija) buvo išskiriama tik viena nusikalstamumo problema. Vadinasi, pirmojo klasterio šalys turėtų šiuo atveju labiausiai dirbti su šia socialine problema, taikydamos SI metodus. Antrajame klasteryje (Bulgarija, Čekija, Estija, Kroatija, Kipras, Latvija, Lietuva, Malta, Portugalija, Slovakija, Suomija, Norvegija), kuris yra pats didžiausias, išryškėjo bendradarbiavimo su Europos šalimis problema, jų klasterio centro vidurkis lyginant su kitų dviejų yra gana žemas. Trečiajame klasteryje (Ispanija, Prancūzija, Italija, Lenkija, Rumunija), kuris yra pats mažiausias, matomos didžiausios problemos, tokios kaip emigracija, ryškus nedarbas, pajamų nelygybė, klimato kaita, šios problemos daro didelę įtaką ekonomikai, egzistuoja skurdo rizika, mažiausios investicijos. Gera žinia ta, kad šiam klasteriui priskirtos tik 5 valstybės, kurios Europos mastu nesudaro didžiausio procento socialinių problemų.

Apibendrinus galima teigti, kad antrojo klasterio, kuris sudaro didžiąją analizuotų Europos šalių dalį, problema yra ryškiausia – bendradarbiavimas. Šiame darbe jau buvo minėta, kad bendradarbiavimo svarba yra reikšminga ne tik valstybiniu, globaliu lygmeniu, tačiau ir kuriant socialinius verslus, siekiant bendradarbiavimo su įvairiomis nevyriausybinėmis institucijomis.

Išvados

Mokslinė literatūra apie socialines inovacijas yra gana įvairi, fragmentiška ir pasižymi nenuosekliais empiriniais duomenimis, todėl negali būti vienareikšmiškai apibūdinama. Mokslinėje literatūroje galima rasti, jog susidomėjimas šiuo konceptu ir jo aktualumas sprendžiant visuomenės problemas auga. Išanalizavus SI apibrėžties aspektus pasirinkta, jog socialinių inovacijų apibrėžime turėtų atsispindėti šios esminės kryptys: naujumas,

socialinių poreikių atliepimas, socialinių pokyčių tvarumas, socialinių ryšių transformavimas. Socialinės inovacijos apibrėžiamos kaip naujos idėjos, prekių, paslaugų ar metodų, taip pat jau esamų idėjų, prekių naudojimas, paslaugų teikimas ar metodų taikymas nauju būdu ar nauja tvarka, siekiant spręsti socialines ir ekonomines problemas, efektyviau ir veiksmingiau tenkinti socialinius poreikius. Socialinėms inovacijoms būdingos tokios dimensijos kaip žmogiškųjų poreikių patenkinimas, socialinė sąveika ir įtrauktis bei didesnės galimybės socialinei veiklai ir prieigai prie išteklių. Gerų idėjų yra daug, tačiau socialinių naujovių poveikis vis dar nėra pakankamas. Būtina labiau skatinti eksperimentavimą ir naujų inovacijų kūrimo, įgyvendinimo plėtojimą taikant metodus. Tam reikalingi kompetentingi tarpininkai, veiksmingos skatinančios priemonės ir tinklai, kurie paspartintų ir palengvintų mokymąsi. Visoje Europoje tokių infrastruktūrų jau esama verslo inovacijų srityje, tačiau jų atitikmenų trūksta tarp socialinių inovacijų.

Nepaisant skiriamo dėmesio socialinėms problemoms, Europa vis dar susiduria su įvairiais socialiniais iššūkiais. Šiuolaikinės socialinės problemos, tokios kaip intensyvi emigracija, nedarbas, nusikalstamumas, pajamų nelygybė, skurdo rizika, klimato kaita, reikalauja šiuolaikinių sprendimo būdų, tai yra – socialinių inovacijų. Vis dėlto, tai vis dar sunkiai taikoma priemonė, taip yra dėl bendradarbiavimo stokos, nepakankamo investavimo į inovacijas bei nestabilios socialinės apsaugos. Minėti barjerai randami Europos Sąjungos valstybėse, tačiau kiekviena šalis individuali, jose socialinių inovacijų plėtojimas gali priklausyti nuo daugelio faktorių. Lyginant Lietuvą su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis, čia vis dar fiksuojama lėta pažanga kuriant ir plėtojant socialines inovacijas. Nepaisant akademinio ir politinio dėmesio Lietuvoje, SI ir jų kūrėjai susiduria su barjerai, kurie lemia SI plėtros nesėkmę. Socialinių inovacijų lygio vertinimas yra pagrįstas mokslinėje literatūroje apibrėžiamais metodais. Atitinkamai tyrime nustatytas ir taikomas daugiatis vertinimo metodas – COPRAS ir klasterinė nehierarchinė analizė.

Atlikus pasirinktų 26 Europos valstybių socialinių inovacijų lygio tyrimą, taikant daugiatislį vertinimą COPRAS metodu, nustatyta, kad Norvegija yra aukščiausio lygio socialinių inovacijų srityje, lyginant su kitomis 25-iomis šalimis. Ryškiausia to priežastis aktyvios investicijos. Paskutinėje vietoje – Graikija, kurios minimizuojantys kriterijai buvo ryškiausi, ypač nusikalstamumas. Lietuvos padėtis yra gana sudėtinga, pagal vertintus kriterijus Lietuva 21-oje vietoje kitų Europos Sąjungos šalių kontekste. Pagrindinė to priežastis – aukštas nedarbo reitingas ir bendradarbiavimo duomenų netikslumas.

Taikant klasterinę analizę, nehierarchinius metodus IBM SPSS įrankiu duomenys suskirstyti į tris klasterius.

Pagrindiniai kriterijai, pagal kuriuos klasterizuota, yra emigracija, nedarbas, nusikalstamumas, pajamų nelygybė, skurdo rizika, klimato kaita, bendradarbiavimas, socialinė apsauga ir investicijos. Pirmam klasteriui priskirtos – Belgija, Danija, Airija, Graikija, Vengrija, Olandija, Austrija, Švedija, Šveicarija, išskiriama tik viena nusikalstamumo problema. Antrajame klasteryje – Bulgarija, Čekija, Estija, Kroatija, Kipras, Latvija, Lietuva, Malta, Portugalija, Slovakija, Suomija, Norvegija, šis klasteris yra pats didžiausias, išryškėjo bendradarbiavimo su Europos šalimis problema. Trečiajame klasteryje – Ispanija, Prancūzija, Italija, Lenkija, Rumunija, jis yra pats mažiausias, matomos didžiausios problemos, tokios kaip emigracija, ryškus nedarbas, pajamų nelygybė, klimato kaita, šios problemos daro didelę įtaką ekonomikai, egzistuoja skurdo rizika, mažiausios investicijos. Apibendrinus, antrojo klasterio, kuris sudaro didžiąją analizuotų Europos šalių dalį, problema yra ryškiausia – bendradarbiavimas, su juo reiktų daugiausia ir dirbti.

Interesų deklaracija

Autoriai neturėjo jokių finansinių, profesinių ar asmeninių interesų su kitomis suinteresuotomis organizacijomis ar asmenimis.

Literatūra

- Biggs, R., Westley, F., & Carpenter, S. (2010). Navigating the back loop: Fostering social innovation and transformation in ecosystem management. *Ecology and Society*, 15(2), 9. <https://doi.org/10.5751/ES-03411-150209>
- Cajaiba-Santana, G. (2014). Social innovation: Moving the field forward. A conceptual framework. *Technological Forecasting and Social Change*, 82, 42–51. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2013.05.008>
- Castro Spila, J., Luna, A., & Unceta, A. (2016). *Social innovation regimes. An exploratory framework to measure social innovation* (SIMPACT Working Paper).
- Charatsari, C., Lioutas, E. D., De Rosa, M., & Vecchio, Y. (2022). Technological innovation and agrifood systems resilience: The potential and perils of three different strategies. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 6, 872706. <https://doi.org/10.3389/fsufs.2022.872706>
- Deiglmeier, K., & Greco, A. (2018). Why proven solutions struggle to scale up. *Stanford Social Innovation Review*. <https://doi.org/10.48558/IEDR-B460>
- Dervojeđa, K., Verzijl, D., Nagtegaal, F., Lengton, M., Rouwmaat, E., Monfardini, E., & Frideres, L. (2014). *Design for innovation. Service design as a means to advance business models*, 15, 4–10.
- Eriksonas, L., Gečienė, I., Nevinskaitė, L. ir Tauraitė-Kavai, E. (2015). *Inovacijų tinklų kūrimasis Lietuvoje: atvejų studijos*. Lietuvos socialinių tyrimų centras, Socialinių inovacijų institutas.
- European Commission. (2011). *Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union*. European Website on Integration. https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/empowering-people-driving-change-social-innovation-european-union_en
- European Commission. (2020). *Communication from the commission. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*.
- Eurostat. (2022). *Population and social conditions*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/all_themes
- Grigorev, P. V. (2017). Application of method of multicriteria alternatives for land assessment. *European Researcher. Series A*, 8(2), 88–92. <https://doi.org/10.13187/er.2017.2.88>
- Haxeltine, A., Avelino, E., Pel, B., Kemp, R., Longhurst, N., Chilvers, J., & Wittmayer, J. (2016). *A framework for transformative social innovation* (TRANSIT Working Paper # 5). <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.30337.86880>
- Hochgerner, J. (2011). The long road from awareness to systematic research and funding of social innovations. In Jeschke, S., Isenhardt, I., Hees, F., & Trantow, S. (Eds.), *Enabling innovation* (pp. 225–231). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-24503-9_23
- Hubert, A., Dro, I., & Therace, A. European Commission. Bureau of European Policy Advisers. (2011). *Empowering people, driving change: Social innovation in the European Union*. Publications Office.
- Kimble, L., & Massoud, M. R. (2017). What do we mean by innovation in healthcare? *European Medical Journal*. <https://doi.org/10.33590/emjinnov/10314103>
- Kogabayev, T., & Maziliauskas, A. (2017). The definition and classification of innovation. *HOLISTICA – Journal of Business and Public Administration*, 8(1), 59–72. <https://doi.org/10.1515/hjbpa-2017-0005>
- Labanauskas, L. (2017). Socialinės inovacijos ir kūrybiškumas švietimo ir inovacijų politikos kontekste. *Socialinis ugdymas*, 47(3), 33–45. <https://doi.org/10.15823/su.2017.20>
- Lietuvos Respublikos Seimas. (2022). Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas. 1999 m. liepos 7 d. Nr. VIII-1312. Suvestinė (2022-01-01 - 2022-12-31). *Valstybės žinios*, 1999-07-30, Nr. 66-2127. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.84573>
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2013). Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo. 2013 m. gruodžio 18 d. Nr. 1281. *Valstybės žinios*, 2013-12-30, Nr. 140-7110 <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463361>
- Lisetchi, M., & Brancu, L. (2014). The entrepreneurship concept as a subject of social innovation. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 124, 87–92. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.02.463>
- Lisevičiūtė, L. ir Zalimiene, L. (2017). Inovacijos socialines paslaugas teikiančiose nevyriausybinėse organizacijose. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 13, 77. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2016.13.10044>
- Malinauskas, P., & Kalibatas, D. (2005). The selection of rational constructional technology processes variants using COPRAS method. *Technological and Economic Development of Economy*, 11(3), 197–205. <https://doi.org/10.3846/13928619.2005.9637699>
- Mariani, E. (2011). *The big European Society. Proposal for a European Social Innovation Act*, 5–14. ECAS.
- Melnikas, B. (2019). Sustainable social development, economic growth and technological breakthroughs: Creativity and

- creative change. *Creativity Studies*, 12(2), 301–314.
<https://doi.org/10.3846/cs.2019.10335>
- Mendes, A., Baptista, A., Fernandes, L., Macedo, P., Pinto, F., Rebelo, L., Ribeiro, M., Ribeiro, R., Tavares, M., Sottomayor, M., & Verdelho, V. (2012). *Barriers to social innovation. A deliverable of the project: "The theoretical, empirical and policy foundations for building social innovation in Europe" (TEPSIE)*. European Commission – 7th Framework Programme, Brussels.
- Miķelsone, E., & Lielā, E. (2016). Idea management and web-based idea management systems situation and potential in Latvia. *Economics and Business*, 29(1), 27–36.
<https://doi.org/10.1515/eb-2016-0018>
- Murray, R., Caulier-Grice J. & Mulgan, G. (2010). *The open book of social innovation*. Young Foundation, National Endowment for Science Technology and the Arts (NESTA).
- Nicholls, A., & Murdock, A. (2012). The nature of social innovation. In A. Nicholls & A. Murdock (Eds.), *Social innovation: Blurring boundaries to reconfigure markets* (pp. 1–30). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230367098_1
- Nicholls, A. J., Simon, J., & Gabriel, M. (Eds.). (2015). *New frontiers in social innovation research*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9781137506801>
- Oganisjana, K., Svirina, A., Surikova, S., Grinberga-Zalite, G., & Kozlovskis, K. (2017). Engaging universities in social innovation research for understanding sustainability issues. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 5(1), 9–22.
[https://doi.org/10.9770/jesi.2017.5.1\(1\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2017.5.1(1))
- Oslo vadovas 2018. (2019). OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/a6ccbad3-lt>
- Pamucar, D., & Savin, L. (2020). Multiple-criteria model for optimal off-road vehicle selection for passenger transportation: BWM-COPRAS model. *Vojnotehnicki Glasnik*, 68(1), 28–64. <https://doi.org/10.5937/vojtehg68-22916>
- Pertuz, V. P., Perez, A. B., & Geizzelez, M. L. (2018). Determinants of innovation capacity in medium-sized firms. *Journal of Physics: Conference Series*, 1126(1), 012060.
<https://doi.org/10.1088/1742-6596/1126/1/012060>
- Pisano, U., Lange, L., & Berger, G. (2015). *Social Innovation in Europe. An overview of the concept of social innovation in the context of European initiatives and practices* (ESDN Quarterly Report N°36). European Sustainable Development Network (ESDN). <https://www.researchgate.net/publication/312496609>
- Plėta, A. (2019). *Darbuotojus siūlo motyvuoti neįprastai: įvardijo tris didžiausias klaidas*. <https://www.delfi.lt/darbas/darbo-aplinka/darbuotojus-siuolo-motyvuoti-neiprastai-ivardijo-tris-didziausias-klaidas-81489439>
- Satalkina, L., & Steiner, G. (2022). Social innovation: A retrospective perspective. *Minerva*, 60, 567–591.
<https://doi.org/10.1007/s11024-022-09471-y>
- Taylor, S. P. (2017). What is innovation? A study of the definitions, academic models and applicability of innovation to an example of social housing in England. *Open Journal of Social Sciences*, 5(11), 128–146.
<https://doi.org/10.4236/jss.2017.511010>
- Topsakal, Y., & Yüzbaşıoğlu, N. (2019). A study to develop scale for determining the social innovation perspectives of entrepreneurs. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness*, 2(2), 70–85.
- Utami, P. S., Sulton, & Wulansari, B. Y. (2021). *The social innovation of the prototype of local culture of Wayang Golek Reyog Ponorogo*. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:245745688>
- Vaitkevičius, R. ir Saudargienė, A. (2006). *Statistika su SPSS psichologiniuose tyrimuose*: mokomoji knyga. Vytauto Didžiojo universitetas.
- Vasin, S. M., Gamidullaeva, L. A., & Rostovskaya, T. K. (2017). The challenge of social innovation: Approaches and key mechanisms of development. *European Research Studies Journal*, XX(2B), 25–45. <https://doi.org/10.35808/ersj/664>
- Velu, C. (2014). Business model innovation and third-party alliance on the survival of new firms. *Technovation*, 35, 1–11.
<https://doi.org/10.1016/j.technovation.2014.09.007>
- Vveinhardt, J. ir Kuklytė, J. (2016). Socialiniai verslo modeliai: diegimo tendencijos ir koncepcijos. *Applied Economics: Systematic Research*, 10(1), 171–186.
<https://doi.org/10.7220/AESR.2335.8742.2016.10.1.9>

ANALYSIS OF OBSTACLES TO THE DEVELOPMENT OF SOCIAL INNOVATIONS IN LITHUANIA

Gabrielė KUBILIŪTĖ,
Laima OKUNEVIČIŪTĖ NEVERAUSKIENĖ

Abstract. Social innovations are new ideas, products, services, processes that solve social or environmental challenges and improve the welfare of society. This is a trending research topic that is receiving a lot of political attention, European fund programs and similar funding initiatives. In Lithuania, a very small number of social innovations and stagnant progress can be observed, although great political and financial efforts are being made. A lot of information, research and initiatives are published, in which many influential state institutions are involved, for example, the Ministry of Economy and Innovation, the Lithuanian Innovation Center, and European Union funds are also used. Large investments of money and time are allocated, but social innovations in Lithuania do not strive and do not create suitable conditions for the sustainable development of social innovations. On that basis, the purpose of the study is to identify the strong and weak areas of SI in order to identify possible improvement points. This would help create an appropriate development strategy, creating conditions for the growth and implementation of social innovation in Lithuania. To achieve this goal, we will review the concept of social innovation, and to achieve the goal set in the empirical part, we will use the multi-objective assessment method COPRAS, which will help to assess the level of social innovation. The method of statistical analysis will help to divide the countries selected by the European Union into groups of similar objects, called clusters, and to see alternative distribution according to the importance of factors. The obtained results will help to assess the current situation in Lithuania and to identify challenges and problems.

Keywords: innovations, social innovations, development of social innovations, social innovations in Lithuania, factors of social innovations, evaluation of social innovations.